

vi, 356); com a substantivació d'aquest adjectiu: *mercatal* m. 'la plaça o altre indret on se celebra habitualment un mercat' [1152]: «unam tabulam intus *mercatale* ante mazello», Perpinyà, 1152 (*InvLC*, s. v. *maell*).

Derivat comú al català, l'occità antic, l'leonès antic (*Alex.*, 2374), l'it. *mercatale* i el mossàrab: en mossàrab usa *al-marqatâl* el cordovès Abencuzmann (primitius: ed. Tuulio, Helsinki 1941, p. 15); amb imela granadina *mercatal* en docs. granadins de 1506 i 1528 (després *mercatin*, mentre que en un doc. àrab sevillà de 1196 el plural àr. *marqatalin* designa els mercaders (*Al-And.* XII, 448), ço que no és gaire estrany tenint en compte els dos testimonis cat. que hem donat de *mercatal* adj., i també en oc. ant. hi ha sis testimonis de *mercatal* adj. (*PSW* v, 221) junt amb *mercatal* m. 'lloc del mercat' en el poema tolosà de la Crozada; aquest és l'únic ús que restà usual en català: «tabula in *mercatali* Vici», 1255 (supra sobre *mercaderia*); «que vingui a confessà en lo *mercatal* de la plassa», MilàF (*Romllo.*, 82C).

Mercadejar 'comerciar amb alguna mercaderia': «negü regater ni regatera no gaus comprar ni *mercadejar* fruyta --- entro que migdie sia sonat», Perp., 1292 (*RLR* IV, 512); «que poguessen *mercadejar* per tota la illa», Muntaner (§ 278); «de aquesta terra ixen per *mercadejar* trenta --- esmerços», Eiximenis (veg. supra, *esmerç*); «*mercadejar*: facere mercaturam», OPou (*TbPu.*); 'tractar d'obtenir bon preu (el comprador, o el venedor)', [Lacav.: «la mercaderia es vostra: avós és de dir-ne lo preu, a mi de *mercadejar-la*»], «no *mercadeji* més, i compri-ho». *Mercadeig*. *Mercadejant*.

Mercader, derivat comú al cat. amb la llengua d'oc (S. XII, B. de Born: «guerra! --- que hom tolrà l'aver als usurers / --- non anarà borgés ses doptanza / ni *merchadiers* qui venha devés Franza, / anz serà rics qui tolrà voluntiers», Appel, *Chr.*, 68.23), i que passà manllevat del cat. al cast. *mercader* [1111; cf. per al sign. d'aquest manlleu referent a la psicologia de les dues nacions hispàniques, DECH MERCED, nota 2]; en canvi: ll. *mercator*, port. *mercador*, it. *mercante*, fr. *marchand*.

En la nostra llengua es documenta des dels orígens: «sofritlos cobertament, que pux siretz bispe malgrat de totz vostres enemics --- que pagetz los *mercaders*, e que-us entremetatz de bels 2 cavals que avem convenut a un nebot de l'Apostoli», doc. SdUrg., 1251 (PPujol, *DocVgUrg.*, 16.43); «*mercaders* no poden ne deven fer covinences ne ligamentz alguns, enfr' els, de fer compres o vendes ---», *CostTort.* (Ol., 67, f° 50v.1b); «Mafumet era *mercader* e anava ab *mercaderia* a Jerusalem, e --- un fals crestià --- adoctrinà Mafumet --- moltes auctoritats ---», Llull (*DoPu.*, Gili, 176; Ordenances dels corredors de llotja de Bna. 1271, f° 232v.1.2) (*Memorias* de Capmany II, p. 72); «lo *mercader* recomtà a Blanquerna con era stat robat per un cavaller qui havia un castell per lo loc on ell passava», Llull (*Blanq.*, *NCl.* I, 228.10; I, 227.23; II, 98.27 etc.); és també el mot normalment usat en el *Consolat* de

Mar: «la dita roba --- lo senyor de la nau --- no és tengut d'alguna esmena a fer al dit *mercader*, pus que'l dit *mercader* la haurà haguda en mal recapte» (§ 44, *Pard.*, p. 94); «*mercaders* solemnes» 'els més respectables', Eiximenis (supra sobre *esmerç*); «carta --- clo-sa ab ús de *mercaders*: devincta et transfixa filo apposito ad nodum sigillo», OPou (*TbPu.*, 183; 164). *Mercaderant*. *Mercaderar*. *Mercaderejar*. *Mercador*.

Mercaderia 'ofici de mercader' [Llull, *Merav.* VI, § 2]; 'comerç de mercat': «les gens en la plaça pensaren de lurs diners a nombrar e de lurs *mercaderies* a parlar, e per açò los plors del canonge començaren a muntiplicar» (*Blanq.* II, 92.7); 'contracte mercantil (pejorativament)': «la *mercaderia* que dien les leys imperials *Do ut des* ---», Eiximenis (*DComp.*, *CoDoACA* XII, 316); 'objectes de comerç, coses que es posen en venda', de vegades usat en singular amb valor col·lectiu: «Mafumet --- anava ab *mercaderia* a Jerusalem ---», *Do. Pu.*, supra; «no-s fa cas de la mia *mercaderia*: jacent meae merces», OPou (*TbPu.*, 124); però generalment en plural, *mercaderies*: «los corredors dels avers e de les *mercaderies* e dels cambis prenen per corredures axí com dejús és ordonat», Tarifa de Bna. de 1271 (*EntreDL* I, 155.6); «pot anar francament e quítia en tot loc que-s vulla ab ses coses e ab ses *mercaderies*», *CostTort.*, ms. de 1272 (f° 39v.1a; Ol. imprimeix *mercaderies*, p. 49); «los missatges eren dos cavallers sarraïns --- e'l senyor rei, ab dos *mercaders* molt savis e prohòmens, féu-los carregar una nau de *mercaderies*; e anaren-se-n al port d'Alcoll ab les dites *mercaderies* ---», Muntaner (*Casac.* I, 97.15, fets de 1279, § 44).

Mercant 'botiguer' men. «*mercant* i pòrc --- no 's sab què té fins qu'és mort», Camps Merc. (*Folk.* I, 303); *mercantia*; *mercantil* [1495]; antigament fou més corrent *mercantivol*: diversos exemples del S. XV en *DAG.* i *AlcM*; ja en el *Torc.* d'Aversó: «*mercantivol*, cursòria, forma de lletra llatina» (I, 53); «totes les dites persones de dit stament *mercantivol* prestaren lo dit jurament», *Arx. Mun.* de Bna. a. 1445; «seguretats --- *mercantivols* qui-s fan sobre riscs --- de navilis --- mercaderies e havers» [o sigui 'assegurances'] a. 1458 (cites de Careta, *Barbr.*, pp. 268, 376). *Mercantilisme*. *Mercantilitzar*. *Mercantiu*.

En francès 'mercader' és *marchant* ant., avui *marchand* (MERCANTEM), d'on s'ha pres el cat. *marxant*, manlleu ja no recent, i que de vegades no tingué res de pejoratiu, com en la vella cançó popular, que ja ha de datar de tres o quatre-cents anys almenys: «La filla del *marxant* - diuen que és la més bella / ---». Tampoc no li donen matís pejoratiu: «A més de lo deliciós del terreno --- lo embelleixen algunes masies y torres de senyors, ab les d'alguns *marchants* que hi ha ---», «passà a *marxant* o negociant i luego a amo», B. de Maldà (*Excursions*, p. 104; *Coll. B. V.*, 118; ib., 92); «uns bons amics de l'Ofterdingen, que eren *marxants*, havien d'anar a viatjar per negocis», Maragall (E. d'Ofterdingen, O. C. 1960; I, 583a, de nou 584b etc.), i també Coromines va usar-lo més d'un cop amb aquest valor.